

Received: November 24, 2020

Revised: June 7, 2021

Accepted: June 10, 2021

พัฒนาการทางดุริยางคศาสตร์ กรีกยุคโบราณ

The Development of Greek Music in Ancient Age

ธิติพงศ์ มีทอง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Dhitiphong Meethong

Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Pathom Rajabhat University

---

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Associate Prof., Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: pices_apphrodite@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ดุริยางคศาสตร์ของกรีกสมัยโบราณ ผลจากการศึกษาพบว่าดนตรีกรีกยุคโบราณได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมจากบาบิโลนเป็นสำคัญ ความสำคัญของดนตรีกรีกยังขึ้นอยู่กับบริบทสภาพทางสังคมในขณะนั้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องดนตรีกรีกกับพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งมีมายาวนานนับตั้งแต่สมัยยุคสำริดในเวลาต่อมาการเล่นดนตรีกรีกยังถูกผสมผสานให้เข้ากับหลักปรัชญาโดยมีการผสมผสานความคิดระหว่างจังหวะดนตรีกับหลักการทางคณิตศาสตร์ของไพthagอรัสรวมถึงแนวคิดปรัชญาของอริสโตเติลด้วย ทำให้ดนตรีกรีกถูกนำเข้ามาใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียนกรีกในสมัยนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการวางรากฐานดนตรีกรีกในสมัยนั้นเป็นอย่างมากคืออริสโตซีนุส ซึ่งได้เขียนหนังสือขึ้นและหนังสือดังกล่าวยังเป็นมรดกตกทอดมาถึงสมัยอาณาจักรโรมันในเวลาต่อมา

คำสำคัญ: เครื่องดนตรีกรีก, ไพthagอรัส, อริสโตซีนุส

Abstract

This article aims to study the development of the historical music of ancient Greek. The result shows that ancient Greek music was largely influenced by the Babylonian civilization. The importance of Greek music also depended on the social context at the time. Especially, the relationship between Greek musical instruments and various religious rituals has existed since the Greek Bronze Age. Later, playing these instruments was blended with the philosophy, particularly the idea of musical rhythm and mathematics of Pythagoras's and Aristotle's philosophies. As a result of this, Greek music was included in the curriculum for students at that time. The one who played a significant role in founding the Greek music of the time was Aristoxenus whose book left a legacy to the Roman Empire later.

Keywords: Greek music instrument, Pythagoras, Aristoxenus

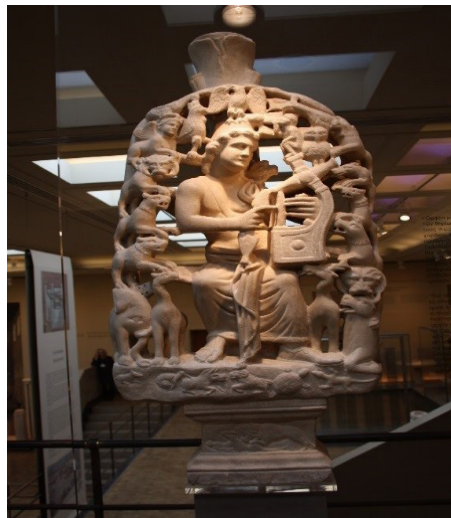
1. บทนำ

ดนตรีเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ และถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งชีวิตมนุษย์ มนุษย์รู้จักการสร้างเสียงดนตรีขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจนับตั้งแต่การตี การเคาะ การเป่าเขาสัตว์ การเป่าใบไม้ เป็นต้น เสียงดนตรีในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็เพื่อส่งสัญญาณให้มนุษย์รู้จักการร้องรำทำเพลง ดนตรีทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ความบันเทิง รวมทั้งดนตรียังถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จากหลักฐานทางโบราณคดีและบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรแสดงให้เห็นว่าดนตรีเป็นสิ่งสำคัญต่อวัฒนธรรมกรีกอย่างมาก ทั้งนี้นับแต่สมัยโบราณชาวกรีกมีการขับร้อง การประสานเสียงในละครกรีก รวมถึงดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ในเวลาต่อมาดนตรีกรีกยังถูกนำมาใช้ในพิธีการของรัฐและพิธีกรรมทางสังคม เช่น งานแต่งงาน งานศพ และงานมหรสพอื่น ๆ เป็นต้น ดนตรีกรีกจึงกลายเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งที่กรุยทางไปสู่ความรุ่งโรจน์ในสมัยกรีกยุคทองหรือกรีกยุคคลาสสิก ด้วยเหตุนี้กรีกจึงมีหลักฐานหลงเหลือพอที่จะทำการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีได้บ้าง ทั้งนี้จากแผนที่กรีกโบราณจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่กรีกแผ่นดินใหญ่เท่านั้น แต่วัฒนธรรมดุริยางคศาสตร์กรีกยังแพร่กระจายไปยังเกาะต่าง ๆ ในทะเลอีเจียน เอเชียมินเนอร์ คาบสมุทรตอนใต้ของอิตาลี เกาะซิซิลี และดินแดนที่เป็นเมืองขึ้นอาณานิคมต่าง ๆ ในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลดำ

2. ดนตรีกับความสำคัญของบริบทในสังคม

อารยธรรมกรีกเป็นบ่อเกิดอารยธรรมแรกเริ่มของชาวตะวันตก อารยธรรมกรีกนั้นได้รับอิทธิพลส่งต่อมาจากอารยธรรมเอเชียกลางในสมัยโบราณ นับตั้งแต่ความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ การคำนวณปฏิทิน วิศวกรรมศาสตร์ ดาราศาสตร์ และการแพทย์ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้

ชาวกรีกได้รับพื้นฐานความรู้มาจากอารยธรรมเมโสโปเตเมียและอียิปต์ เช่นเดียวกันกับการดนตรีของชาวกรีกก็มีรากฐานจากสมัยโบราณ เช่นเดียวกัน ดนตรีกรีกได้กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของชาวยุโรป อย่างไรก็ดี ความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีกรีกมีร่องรอยหลักฐานที่เป็นบันทึกเหลืออยู่น้อยมาก เนื่องจากธรรมเนียมปฏิบัติของศิลปินกรีกในสมัยนั้นนิยมการใช้วิธีการบอกเล่าปากต่อปากหรือมุขปาฐะและลงมือปฏิบัติมากกว่าการจดบันทึกไว้ จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏตามโบราณสถานและโบราณวัตถุจะเห็นร่องรอยของดนตรีกรีก เช่น ภาพเกี่ยวกับศิลปินที่ยังคงหลงเหลืออยู่ บันทึกลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของดนตรี บันทึกเกี่ยวกับทฤษฎีทางดนตรีของนักปราชญ์กรีก และรูปภาพเกี่ยวกับอุปกรณ์ดนตรีที่ปรากฏจนถึงปัจจุบันซึ่งทำให้ทราบว่าชาวกรีกมีเครื่องอุปกรณ์ดนตรีมากกว่า 40 ชิ้นที่ใช้กันในสมัยนั้น¹

ภาพที่ 1: ภาพแกะสลักศิลปินกรีกซึ่งกำลังเล่นเครื่องดนตรีไลร์ที่พิพิธภัณฑ์
 แห่งกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ

ที่มา: <https://www.pinterest.co.uk>

ดนตรีนั้นเป็นเรื่องของเสียงและธรรมชาติของเสียงดนตรีกรีกในสมัยนั้นก็ยังคงทนถาวรอีกทั้งไม่สามารถจับต้องได้ ทำให้นักประวัติศาสตร์ต่างก็ไม่ทราบแน่ชัดว่าศิลปินกรีกในสมัยนั้นเล่นเครื่องดนตรีด้วยเสียงแบบใด นอกจากนี้มีบทเพลงจำนวนไม่มากนักที่ถูกค้นพบในสมัยกรีกโบราณ เนื่องจากการจดบันทึกเนื้อร้องและทำนองไว้ จึงทำให้ผู้คนในปัจจุบันไม่ทราบแน่ชัดว่าเพลงของกรีกโบราณมีลักษณะเช่นไรและหรือเสียงของดนตรีกรีกเป็นแบบใด แต่สิ่งที่หลงเหลืออยู่ของดนตรีกรีกจากอดีต ได้แก่ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเครื่องดนตรีและวิธีการเล่นที่ปรากฏตามภาพของโบราณสถาน รวมถึงภาพที่ปรากฏบนภาชนะต่าง ๆ และโบราณวัตถุอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ศิลปินกรีกก็ยังใช้เครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ อีกมากมาย ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเคาะ ได้แก่ ชิสทรีม ครอทาลัม และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ได้แก่ ไลร์ ฮาร์พ พอร์มิงซ์ แพนดัวร์า เอพิโกเนียน บาร์บิตอน แซมบูกา เป็นต้น ทั้งนี้ เครื่องดนตรีประเภทสายเป็นที่นิยมและได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางในสังคมกรีกมากกว่าเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี เครื่องดนตรีที่สำคัญและเป็นที่นิยมแพร่หลายมากที่สุดคือ ปี่โอลอส พินโลร์ และพินคิธรา ซึ่งเครื่องดนตรีที่นิยมเล่นกันในสังคมกรีก รวมทั้งยังถูกบรรจุในการสอนให้กับเด็กนักเรียนด้วย² โดยเฉพาะอย่างยิ่งปี่โอลอส ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมและแพร่หลายในสังคมกรีกอย่างมากเนื่องจากการใช้ในการประกอบพิธีกรรมบ่อยครั้ง โดยปี่โอลอสมักจะเล่นเป็นคู่ โดยแต่ละลำจะมีรูนิ้วและปากเป่าซึ่งมีลิ้นทว่าในปัจจุบันลิ้นของปี่โอลอสที่ใช้เล่นนั้นหายสาบสูญไปหมดแล้ว แต่จากภาพที่ปรากฏบนภาชนะเครื่องปั้นกรีกโบราณทำให้ทราบว่าลิ้นของปี่มีลักษณะเป็นท่อยาวและมีลิ้นที่สั้นได้ ภาพที่ปรากฏบนภาชนะยังแสดงให้เห็นถึงการเล่นปี่โอลอสนั้นเล่นเป็นคู่ โดยใช้ทั้งสองมือจับในตำแหน่งเดียวกัน

ในการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีกรีกนั้น นักประวัติศาสตร์ได้แบ่งช่วงเวลาของพัฒนาการทางดนตรีกรีกโดยเป็นช่วงสมัยต่าง ๆ ดังนี้ คือ ในสมัยแรกเกิดขึ้นในยุคโบราณจนถึงพันปีก่อนคริสตกาล เครื่องดนตรีกรีกในสมัยนี้ใช้ประกอบพิธีในทางศาสนาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม หลักฐานที่พบเจอมากที่สุดคือเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าอพอลโล (Apollo) เทพเจ้าแห่งแสงสว่าง³ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบูชาเทพเจ้าอพอลโลมีพิณไลร์ เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญ ในสมัยที่สองเกิดขึ้นในช่วง 1,000-700 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งเป็นช่วงเวลาของสมัยกรีกยุคโบราณ ในช่วงเวลานี้ได้เกิดบทร้อยกรองมหากาพย์ที่สำคัญของชาวกรีกขึ้นคือมหากาพย์อิลีแอดและโอดิสซีย์ซึ่งประพันธ์โดยโฮเมอร์ ต่อมามหากาพย์ทั้งสองเรื่องของโฮเมอร์ได้กลายเป็นวรรณคดีสำคัญ ซึ่งชาวกรีกนำมาขับร้องกันอย่างแพร่หลายและมักจะติดพิณไลร์คลอไปกับการขับร้องด้วย

ลักษณะการขับร้องในเพลงมหากาพย์นี้เรียกว่า เพลงบาดส์ (bards) โดยศิลปินที่ร้องเพลงบาดส์เหล่านี้มักอาศัยอยู่ตามคฤหาสน์ของชนชั้นสูง และมักเป็นนักดนตรีอาชีพที่มีความสามารถในการขับบทมหากาพย์ ซึ่งใช้ทำนองโบราณแต่เป็นบทสั้น ๆ ซึ่งมีหลากหลายบท โดยส่วนใหญ่เป็นบทที่นิยมขับร้องกันโดยง่าย⁴ นอกจากนี้ยังมีเพลงพื้นเมือง(folk songs) ซึ่งมีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวกรีก รวมถึงคนเลี้ยงแกะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล เพลงพื้นบ้านเหล่านี้เป็นที่นิยมในชนชั้นล่างของกรีกซึ่งส่วนใหญ่เวลาขับร้องจะมีคนเป่าแพนไปป์ (panpipes) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่คล้ายกับแคน เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับสมาชิก ขณะเดียวกันในช่วงเวลานี้ยังมีคณะนักร้องประสานเสียง(chorus) เกิดขึ้นในสมัยกรีกยุคโบราณ คณะนักร้องประสานเสียงขับร้องเพลงในพิธีทางศาสนาต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีศพ ฯลฯ นักดนตรีจะบรรเลงคิธาร่าและปีโอลอสประกอบในพิธีกรรม

ในสมัยที่สามเกิดขึ้นในช่วง 700-550 ปีก่อนคริสตกาลซึ่งตรงกับสมัยกรีกคลาสสิก ศิลปินได้คิดวิวัฒนาการรูปแบบการขับร้องที่เรียกว่า “ไลร์” (lyre) ขึ้น รูปแบบการขับร้องดังกล่าวเป็นการแสดงการระบายอารมณ์ในใจของกวีที่ต้องการสื่อออกมาด้วยเสียงเพลง ทั้งในรูปแบบของความยินดี ความทุกข์ ความรัก ความชิงชัง ความชื่นชม ต่อความงาม เป็นต้น การขับร้องแบบไลร์นั้นยังเอื้อให้กวีกรีกได้แสดงความรู้สึกส่วนตัวได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันในช่วงเวลานี้ยังเกิดการร้องเพลงประกอบการเต้นระบำที่เรียกว่า ไดธิรัมบ์ (dithyramb) ซึ่งใช้เป็นเพลงประกอบการบวงสรวงและเฉลิมฉลองเทพเจ้าไดโอนิซุส ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์⁵ ในการเต้นระบำนี้จะมีการเล่นเครื่องดนตรีคิธาร่าและการเป่าปี่โอลอสควบคู่ในการประกอบพิธี

3. ความสัมพันธ์ของคนตรีกับหลักปรัชญากรีก

นักประวัติศาสตร์ลงความเห็นว่าชาวกรีกนั้นเป็นชาติแรกของโลกที่เริ่มศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับดนตรีอย่างจริงจัง นับตั้งแต่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาลหรือในสมัยกรีกยุคโบราณ ทว่านักประวัติศาสตร์แทบไม่พบหลักฐานบันทึกลายลักษณ์อักษรมากที่ควร เนื่องจากนักดนตรีกรีกส่วนใหญ่เล่นเครื่องดนตรีจากความทรงจำและการปฏิบัติถ่ายทอดต่อกันมา ศิลปินกรีกสามารถจำแนกองค์ประกอบของคนตรี ซึ่งประกอบไปด้วย เสียงฮาร์โมนิก (harmonic) หรือ Harmonics Overtone series เสียงอะคูสติค (acoustic) หรือเสียงกำธอร์ซึ่งเป็นการสั่นสะเทือนของเสียงอันมาจากเครื่องดนตรีที่เล่นสเกลาร์ (scalar) หรือมาตราของเสียงซึ่งเป็นเรื่องของบันไดเสียงที่ได้มาจากเสียงต่ำไปเสียงสูง และเมโลดี (melody) หรือทำนอง ตามลำดับดนตรีกรีกยังมีลักษณะที่สำคัญคือท่วงทำนองเพลงร้องภาษากรีกมีความเชื่อมโยงกับจังหวะและอัตราของคำในบทกวี ในขณะที่เพลงพื้นบ้านส่วนมากก็เล่นแบบการดันสดเป็นหลัก

นักปราชญ์กรีกยังเชื่อว่าระบบของดนตรีกรีกนั้นยังสอดคล้องกับระบบของธรรมชาติและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ด้วยเช่นกัน ทำให้ในเวลาต่อมาดนตรีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางปรัชญาของอารยธรรมกรีกด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะไพธากอรัสซึ่งเชื่อว่าดนตรีเปรียบเสมือนสมการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งใช้ตัวเลขในการคำนวณเพื่อหาความกลมกลืนและความสอดคล้องของเสียงให้เข้ากันได้⁶ ชาวกรีกยังเชื่อดูด้วยว่าดนตรีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถใช้ในการชำระล้างบาปมลทินทางใจและสามารถบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ นอกจากนี้คุณค่าที่สำคัญของดนตรีที่ชาวกรีกสร้างสรรค์และพัฒนาขึ้นในประวัติศาสตร์คือ ดนตรียังมีผลต่อทางศีลธรรม อารมณ์ความรู้สึกและจิตใจของผู้ฟัง อีกทั้งดนตรีนั้นยังมีบทบาทในด้านจริยธรรมในสังคมกรีกด้วยเช่นกัน

ตามความหมายของไพธากอรัสนั้นเขาเชื่อว่าดนตรีคือตัวเลขในเวลา⁷ (number of time) อีกทั้งดนตรียังเป็นการปรับสมดุลทางวิญญาณ (soul adjustment) ของมนุษย์เช่นกัน ด้วยความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลขทำให้ไพธากอรัสอธิบายว่าเลขมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนของจังหวะดนตรีที่สื่อออกมาให้ได้ยิน การชิงสายของเครื่องดนตรีสามารถปรับเปลี่ยนตามพยัญชนะหรือตัวโน้ตของเสียงขึ้นคู่ ซึ่งทำให้เกิดเสียงที่สมดุลขึ้นอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ เขายังอธิบายว่าดนตรีเป็นการแสดงออกถึงความกลมกลืน (harmony) โดยถือว่าดนตรีถือเป็นหลักการอันศักดิ์สิทธิ์ (divine principle) เช่นเดียวกับจักรวาล (universe) ที่เกิดขึ้นด้วยความเป็นระเบียบ (order) และความวุ่นวาย (chaos) ดังนั้น ทุกครั้งที่ศิลปินเล่นเครื่องดนตรีจึงต้องสื่อออกมาถึงอัตราส่วนตัวเลขที่สมบูรณ์ในแต่ละครั้งของจังหวะดนตรี⁸

ความสำคัญของเครื่องดนตรีกรีกยังเห็นได้จากการเขียนรูปตัวละครที่กำลังเล่นดนตรีลงในงานศิลปะซึ่งเป็นค่านิยมที่แพร่หลายอย่างมากในสมัยกรีกโบราณ สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความก้าวหน้าทางอารยธรรม ภาพเครื่องดนตรีรวมถึงตัวละครเป็นเรื่องราวที่นิยมสร้างสรรค์ลงในจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรมและเครื่องปั้นดินเผากรีก

ในปลายศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกาลนั้นศิลปินมักจะวาดภาพวีรบุรุษกรีกคนสำคัญกับเครื่องดนตรีคิธาร่าลงบนเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างทางกายภาพกับเครื่องดนตรีซึ่งเป็นความสมดุลอย่างหนึ่งของแนวคิดจิตรกรกรีกในสมัยนั้น วีรบุรุษอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น อคิลลีส เฮซิอุส เจ้าชายปารีส ล้วนมีภาพวาดที่เล่นเครื่องดนตรีซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีไลร์

แม้กระทั่งเครื่องปั้นดินเผากรีก เช่น ภาชนะเลคิธอย (Lekythoi) ที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล ช่างปั้นยังมีการวาดภาพเด็กนักเรียนกับเครื่องดนตรีไลร์ ขณะที่อีกมือนั้นถือหนังสือเอาไว้ควบคู่กัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความสอดคล้องกลมกลืนของเด็กนักเรียนที่ต้องเรียนหนังสือควบคู่ไปกับฝึกเครื่องเล่นดนตรีไปด้วยให้เกิดความชำนาญ ตามทัศนะของนักปราชญ์กรีกทั้งเพลโตและอริสโตเติลมองว่าการศึกษาอย่างสมบูรณ์แบบนั้นต้องประกอบไปด้วยการที่เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ (literacy) รวมทั้งการที่เด็กสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ ซึ่งชาวกรีกเชื่อว่าทั้งการอ่านออกเขียนได้กับการเล่นดนตรีได้นั้นถือเป็นการเติมเต็มความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ

4. ความสัมพันธ์ของคนตริกรีกที่มีต่อศาสนาและการศึกษา

ความสำคัญของดนตรีกรีกที่มีอิทธิพลในยุคสมัยนั้นอย่างมาก คือ มิติความสัมพันธ์ของดนตรีกับศาสนากรีก ในด้านศาสนานั้นดนตรีกรีกถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในทางพิธีกรรมทางศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ในศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาล ซึ่งเป็นช่วงระยะแรกเริ่มของพิธีการบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ ของชาวกรีกที่เกิดขึ้นในนครรัฐต่าง ๆ นั้น พิธีกรรมบูชาเกิดขึ้นพร้อมกับการเต้นรำของชาวกรีก สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นพร้อมกับขบวนพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสต่าง ๆ

ของแต่ละนครรัฐ งานพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ เทศกาลบูชาเทพโพเธน่า (Panathena) และเทศกาลไดโอนีเซีย (Dionysia) ซึ่งเป็นการบูชาเทพไดโอนิซุส โดยงานดังกล่าวทั้งสองถือเป็นงานเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ของนครรัฐเอเธนส์ การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา มีการบรรเลงดนตรีเพื่อใช้ในศาสนพิธีต่าง ๆ นับตั้งแต่พิธีกรรมบวงสรวงสักการะ พิธีตั้งเครื่องสังเวีย พิธีสวดมนต์ และพิธีการอธิษฐาน เป็นต้น ในช่วงของการประกอบพิธีกรรมนี้จะมีนักดนตรีมืออาชีพเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นจะมีศิลปินที่เล่นปี่โอลอสซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสำคัญของพิธีกรรมทางศาสนา⁹ ซึ่งปี่โอลอสมีลักษณะคล้ายท่อที่เป็นคู่และอยู่ในประเภทเครื่องดนตรีลึนคู่ซึ่งเล่นอยู่ตามโบสถ์วิหาร นอกจากเครื่องดนตรีที่ใช้ในระหว่างประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีการเต้นรำ รวมถึงบทกวีสดุดีขับขานที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาเช่นกัน ซึ่งทั้งการเต้นรำและบทกวีสดุดีก็ล้วนต้องใช้เครื่องดนตรีในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาด้วย

ภาพที่ 2: เครื่องดนตรีกรีกโบราณที่เป็นที่นิยมสมัยนั้น ปี่โอลอส (ซ้าย), พินโลร์ (กลาง), พินคิธาร่า (ขวา)

ที่มา: <https://www.metmuseum.org>, <https://www.theoi.com/Gallery/K20.3.html>, <https://www.alamy.com/kithara.html>

ภาพที่ปรากฏตามโบราณสถานของกรีกหลายแห่งแสดงให้เห็นว่า ปี่โอลอสนั้นมีบทบาทสำคัญที่ใช้สำหรับการบูชาเทพไดโอนิซุส ซึ่งเป็นเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์และไวน์ ทั้งนี้รูปภาพที่ปรากฏบนภาชนะเป็นการสื่อถึงเครื่องดนตรีซึ่งผู้เล่นนั้นมักเป็นผู้หญิงที่กำลังเป่าปี่โอลอสปี่โอลอสนั้นใช้สำหรับเทศกาลเฉลิมฉลองเทศกาลไดโอนีเซีย ในนครรัฐหลายแห่งโดยเฉพาะนครรัฐเอเธนส์ โดยภายในงานนั้นประกอบไปด้วยคณะนักร้อง นักดนตรี และบทเพลงประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการละเล่นเพื่อเป็นการบูชาแต่เทพองค์ดังกล่าวรวมถึงเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ด้วยอันเป็นการถวายพระเกียรติต่อเทพของกรีก ศิลปินกรีกจะเล่นดนตรีและร้องเพลงจากความจำและนิยมการดันเพลงสดอันเป็นที่นิยมกันมากเนื่องจากการแสดงเขาวีปญญาและไหวพริบของศิลปินในเวลานั้น มีบันทึกหลักฐานกล่าวว่าซาคาดัสแห่งนครรัฐอาโกส (Sakadas of Argos) ชนะการเล่นปี่โอลอสในการแข่งขันที่นครรัฐไพเธีย (Pythia) นับตั้งแต่ 586, 582, และ 578 ก่อนคริสตกาลตามลำดับ¹⁰ ทั้งนี้ซาคาดัสได้แสดงเพลง “Pythic Nomos” อันเป็นเพลงสดุดีชัยชนะของเทพอพอลโลที่มีต่อยูักษ์ไพธอน ซึ่งผลงานบทเพลงนี้ทำให้เขาเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และทำให้เกิดการแข่งขันการประกวดเพลงสดุดีโดยใช้ปี่โอลอสมากขึ้น

ในเวลาต่อมาจำนวนของศิลปินที่เล่นเครื่องดนตรีโอลอสก็เพิ่มมากขึ้น ในช่วงเวลานี้มีผู้คนจำนวนมากที่เข้าชมการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียง รวมถึงเข้ามาแสดงความเคารพต่อเทพในวิหารของตนด้วยเช่นกัน ศิลปินบางคนที่มีชนะการแข่งขันนั้นสามารถแสวงหาเงินทองได้อย่างมากมายจากการแสดงดนตรีให้กับผู้ที่ชื่นชอบการฟังดนตรี ในขณะที่พิณไลร์นั้นจะใช้สำหรับการบูชาเทพเจ้าอพอลโลซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งแสงสว่าง การทำนายโชคชะตา และเทพแห่งศิลปวิทยาการ ทั้งนี้พิณไลร์ของกรีกนั้นจะมีอยู่ 7 สาย และใช้มือตีหรือใช้ไม้ตี (plectrum) สร้างเสียงขึ้น พินไลร์นี้มีหลากหลายรูปแบบ แต่มีลักษณะที่สำคัญคือมีกล่องเสียงที่ทำจากกระดองเต่าที่ถูก

ซึ่งโดยหนึ่งวัว ภาพที่ปรากฏบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าผู้เล่นจะวางพิณไว้ที่หน้าตักด้านหน้าและมีสายคล้องช่วยถือที่ข้อมือซ้ายของพิณไว้แล้วใช้มือขวาตีสายด้วยไม้ ในขณะที่นิ้วมือซ้ายจะใช้แตะสายต่าง ๆ เพื่อสร้างเสียงหรืออุดสายที่ไม่ต้องการเล่นไม่ให้เกิดเสียงขึ้น

ภาพที่ 3: ภาพเด็กนักเรียนกรีกโบราณจะต้องเรียนหนังสือควบคู่ไปกับการเล่นดนตรีเพื่อเติมเต็มความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์แบบตามความเชื่อของนักปราชญ์กรีก

ที่มา: <https://www.alamy.com/greek-vase-painting.html>

อิทธิพลของดนตรีกรีกที่มีต่อสังคมในขณะนั้นทำให้นักปราชญ์กรีกได้มีการบรรจุหลักสูตรการเรียนดนตรีขึ้นครั้งแรกที่นครรัฐเอเธนส์ ทั้งนี้ผู้ที่มิชอบบทสำคัญมากคือ เพลโตและอริสโตเติลซึ่งได้เขียนถึงความสำคัญของดนตรีในสังคมและเป็นผู้ที่สนับสนุนแนวคิดของการศึกษาดนตรีในโรงเรียนกรีก ณ เวลานั้น วิชาดนตรีนั้นรุ่งเรืองถึงขีดสุดในช่วงระหว่างศตวรรษที่ 6-5 ก่อนคริสตกาลหรือในสมัยกรีกยุคคลาสสิก โดยเด็กในยุคนั้นจะได้รับการศึกษาทางด้านการอ่าน

การเขียน การพูดต่อที่สาธารณชน กีฬาและการเล่นดนตรีควบคู่กัน ซึ่งเด็กมีโอกาสดูได้ศึกษาวิชาเหล่านี้จากโรงเรียนเมื่ออายุ 6 ปี เมื่อเด็กมีอายุระหว่าง 12 ปี จะได้รับการฝึกสอนเล่นเครื่องดนตรีปีโอลอส พิณโลร์ และพิณคีธาร่า¹¹ เด็กที่เรียนจะได้รับการฝึกสอนให้ร้องเพลงไปพร้อม ๆ กับการเล่นเครื่องดนตรีไปด้วย โดยเครื่องดนตรีทั้งสามชิ้นนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการยอมรับและการยกย่องอย่างสูงในสังคมและถูกบรรจุเข้ามาในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วทั้งนครรัฐกรีกเช่นกัน ขณะเดียวกันครูของเด็กเองนอกจากจะสอนการเล่นดนตรีแล้วครูยังมีหน้าที่สอนวินัยและมารยาทในการฟังดนตรีด้วย ทำให้เด็กมีความเข้าใจและซึมซับบรรณธรรมเมื่อต้องปฏิบัติตัวในที่ชุมชนใหญ่

วิชาดนตรีที่มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วนครรัฐกรีกนั้น ตามปกติครูผู้สอนจะสอนให้เด็กนักเรียนเล่นปีโอลอส พิณโลร์ และพิณคีธาร่า ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักที่สำคัญของการเรียนดนตรี โดยเครื่องดนตรีที่สำคัญที่เด็กจะถูกฝึกอย่างมากคือการเล่นพิณโลร์ ทั้งนี้เด็กจะเล่นพิณโลร์เพื่อใช้ประกอบการเต้นรำ การร้องเพลง รวมถึงการขับบทกวีสั้น ๆ ในมหากาพย์อีเลียดและโอเดสซี ในสังคมชาวกรีกนั้นพิณโลร์ยังนิยมเล่นเครื่องดนตรีประกอบงานแต่งงาน หรือสังเวยการ ตลอดจนงานมหรสพอื่น ๆ ในสังคม ส่วนพิณคีธาร่านั้นนับเป็นพิณขนาดใหญ่ที่ใช้เฉพาะในขบวนแห่หรือพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา และใช้ในโรงละครกรีกที่มีการแสดงละครโศกนาฏกรรมและหัตสนาฏกรรมเป็นสำคัญ¹² วิธีการเล่นพิณดังกล่าวนั้นปรกติศิลปินจะยืนเล่นและจะร้องเพลงด้วยตัวเอง ซึ่งผู้ที่เล่นพิณคีธาร่าได้นั้นจะต้องมีทักษะความชำนาญมากเนื่องจากต้องใช้เวลาฝึกฝนอย่างมาก

4. อริสโตสิณุส : ผู้บุกเบิกการดนตรีของกรีก

ตามบันทึกหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่หลงเหลืออยู่นั้น ผู้ที่สร้างสรรค์งานเขียนเกี่ยวกับดนตรีกรีกในสมัยโบราณคืออริสโตสิณุส (Aristoxenus 375-335 ปีก่อนคริสตกาล) ทั้งนี้เขาได้เขียนงานเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีกรีกที่สำคัญคือเรื่อง “Elementa Harmonica” (Elements of Harmony) ขึ้น อริสโตสิณุสเป็นลูกศิษย์ของอริสโตเติล นักปราชญ์คนสำคัญของกรีก ผลงานและมรดกทางความคิดของอริสโตสิณุสยังคงตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน งานเขียนของเขาแสดงให้เห็นว่าชาวกรีกนั้นให้คุณค่าต่อแนวความคิดแบบนามธรรม ตรรกะของเหตุผล การจัดระเบียบ รวมถึงการแบ่งประเภทเป็นอย่างมาก ผลเหล่านี้มีผลมาถึงการเขียนดนตรีในปัจจุบัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความนิยมในความหลากหลาย นับตั้งแต่การใช้เสียงคู่ระยะและบันไดเสียงต่าง ๆ อีกด้วย งานเขียนของอริสโตสิณุสที่ยังหลงเหลืออยู่บางส่วนนั้นแสดงให้เห็นว่าจังหวะในดนตรีกรีกนั้นคล้ายกับจังหวะของบทกวี เขาได้แบ่งส่วนจังหวะเหล่านี้ออกมาเป็นหน่วยต่าง ๆ โดยนำมาจากรูปแบบบทกวีของกรีกซึ่งเน้นที่คำสั้น-ยาวมากกว่าคำที่หนักเบา¹³

อริสโตสิณุสอธิบายลักษณะของเสียงดนตรีไว้ในงานเขียน Elementa Harmonica ไว้ว่าเสียงมีอยู่สามลักษณะ คือ เสียงที่หนึ่งคือ เสียงที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง (continuity) หรือเสียงที่มีการขึ้นและลงของระดับเสียงอย่างอิสระคล้ายเสียงพูดของคนกับระยะคู่เสียงที่ประสานกัน (Intervals) มี 2 ตัวโน้ตขึ้นไป เช่น การตีระนาด สองมือ และเสียงที่สองคือ เสียงคู่ระยะหรือเสียงขึ้นคู่ (intervals) หมายถึงระยะห่างที่อยู่ระหว่างตัวโน้ตสองตัว ซึ่งประกอบไปด้วย โน้ตสองตัวที่มีระดับเสียงต่างกัน และเสียงที่สามคือ บันไดเสียง (scale) คือกลุ่มของโน้ตที่มากกว่าสามตัวเรียงต่อกันแบบขึ้นหรือลง¹⁴ งานเขียนของอริสโตสิณุสทำให้พื้นฐานการศึกษาของดนตรีกรีกแข็งแกร่งมีเหตุผลเป็นสิ่งที่รองรับอย่างมาก และยังส่งผลถึงการศึกษาดนตรีอื่น ๆ ในภายหลังอีกด้วย

ซึ่งแตกต่างกับทฤษฎีแนวคิดดนตรีของชาวบาบิโลนที่อธิบายถึงดนตรีของบาบิโลนซึ่งไม่มีการวิเคราะห์ของเสียงดนตรี สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าระบบดนตรีของชาวกรีกนั้นก้าวหน้ากว่าชนชาติอื่น ๆ เป็นอันมาก

ภาพที่ 4: ไพธากอรัส (ซ้าย) อริสโตสิณุส (ขวา)

ที่มา: <https://www.europeana.eu/en/blog/pythagoras>, <https://www.9ways.org/sound-glossary/aristoxenus>

ระบบของดนตรีกรีกในสมัยโบราณมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งคือ มีการแบ่งเสียงที่เรียกว่า เตตราคอร์ด (tetrachord) ทั้งนี้ เตตราคอร์ด นั้นประกอบไปด้วย โน้ตสี่ตัวที่กระจายออกเป็นคู่สมบูรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็นบันไดเสียง¹⁵ สามประเภทและมีตัวโน้ตของแต่ละประเภทที่ต่างกันออกไป ได้แก่ ไดอาโทนิค (diatonic) โครมาติก (chromatic) และ เอ็นฮาร์โมนิก (enharmonic) ตามลำดับ¹⁶ โดยโน้ตขอบบนนั้นถือเป็นโน้ตหลักคงที่ ในขณะที่โน้ตด้านในสามารถเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งจะทำให้เกิดเตตราคอร์ดประเภทต่าง ๆ ขึ้น อริสโตสิณุสเป็นนักการดนตรีกรีกคนแรกที่ค้นพบบันไดเสียงดังกล่าวนี้ เขาให้ข้อสังเกตว่า ไดอาโทนิคนั้นเก่าแก่และเป็นธรรมชาติมากที่สุด¹⁷ ถัดมาคือบันไดเสียงโครมาติกและบันไดเสียงเอ็นฮาร์โมนิกนั้นถือเป็นบันไดเสียงที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลัง

และได้ยืนยันน้อยที่สุด ซึ่งไพธากอรัสนั้นเป็นผู้ค้นพบบันไดเสียงดังกล่าวทั้งสองชั้น ศิลปินกรีกยังได้คิดค้นกฎพื้นฐานของเสียงขึ้น และต่อมากฎพื้นฐานของเสียงเหล่านี้ได้ถูกนำมาโยงเข้ากับปรัชญาและหลักทางคณิตศาสตร์ด้วย ไพธากอรัสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการวางกฎเกณฑ์ทางดนตรีให้สอดคล้องกับหลักทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นการสร้างเหตุผลให้กับเสียงดนตรีซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม โดยเขาทดลองเกี่ยวกับการสั่นสะเทือนของเสียงจากความสั้น-ยาวของสายเครื่องดนตรีที่ขึงไว้¹⁸ ทั้งนี้ไพธากอรัสค้นพบวิธีการสร้างระยะขั้นคู่เสียงต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญของบันไดเสียงทางดนตรีตะวันตกในเวลาต่อมาเช่นกัน

ศิลปินกรีกรุ่นต่อมายังได้พัฒนาทฤษฎีทางดนตรีของกรีกจนเป็นระบบที่ซับซ้อนมากขึ้นที่เรียกว่าบันไดเสียงในที่สุด ทำให้กรีกกลายเป็นชาติแรกของโลกที่สามารถจัดระบบเกี่ยวกับทฤษฎีทางดนตรีได้เป็นรูปธรรมและมีความแน่นอนชัดเจนมากที่สุดของโลกในเวลานั้น แนวคิดเรื่องบันไดเสียงนี้ทำให้ศิลปินกรีกได้พัฒนาหลักการของอีธอส (Doctrine of Ethos) ขึ้น ซึ่งศิลปินและนักปราชญ์กรีกเชื่อว่าเสียงของดนตรีมีพลังที่ซ่อนเร้นอยู่¹⁹ ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักการของอีธอสคืออริสโตเติล โดยเขากล่าวว่าเสียงของดนตรีนั้นมีอำนาจในการบำบัดเยียวยาการรักษาอาการเจ็บป่วยได้และยังมีพลังที่จะปรับทัศนะประชากรในนครรัฐให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้เช่นกัน²⁰ อริสโตเติลกล่าวต่อไปอีกว่า เสียงของดนตรีมีพลังและอิทธิพลต่ออารมณ์ผู้ฟังอย่างมาก ถ้าชาวกรีกฟังท่วงทำนองเสียงดนตรีอย่างไคร้ก็จะหล่อหลอมเขาผู้นั้นให้เป็นไปตามเสียงของดนตรี ซึ่งในประเด็นนี้ อริสโตเติลกล่าวว่าเสียงของดนตรีมีพลังอยู่สองอย่างคือ พลังโลกอส (logos) ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้เหตุผล และพลังพาธอส (pathos) ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ด้วยหลักการดังกล่าวเขาจึงกล่าวว่าเสียงของดนตรีจึงมีอิทธิพลของพลเมืองกรีกอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ระบบของเสียงดนตรีเตตราคอร์ดนั้นยังเกี่ยวข้องกับอุปนิสัยและอารมณ์ของผู้ฟัง เช่น ถ้าเสียงสูงจะทำให้มีพลัง ถ้าเสียงต่ำจะทำให้สงบ นักประวัติศาสตร์พบว่าในช่วงศตวรรษที่ 5-4 ก่อนคริสตกาลหรือสมัยกรีกยุคคลาสสิก เครื่องดนตรีกรีกโบราณมีชิ้นส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ประมาณ 45 ชิ้น นอกจากนี้ยังพบร่องรอยชิ้นส่วนบทประพันธ์ดนตรีภาษากรีก รวมถึงเครื่องหมายต่าง ๆ ด้วย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงระดับเสียงและความยาวที่ต้องร้องในแต่ละช่วงหลักฐานที่เก่าที่สุดเป็นชิ้นส่วนของท่อนคอรัสจากบทละครเรื่องโอเรสเตส (Orestes) ของยูริพิดีสที่เขียนในกระดาษาปาปิรุสเมื่อ 200 ปีก่อนคริสตกาล บทละครเรื่องโอเรสเตสนั้นประกอบไปด้วยเนื้อเพลง 7 บรรทัดที่มีสัญลักษณ์ทางดนตรี นอกจากนี้ยังมีการค้นพบหลักฐานที่มีความสมบูรณ์มาก เช่น บันทึบทสรวงสรรเสริญแด่เทพอพอลโล (hymn to Apollo) บันทึบทร้อยกรองสั้น ๆ ที่แต่งโดยไซคิลอส (Seikilos) ที่จารึกบนหลุมศพ²¹ ซึ่งบทร้อยกรองของไซคิลอสมีทำนองแบบไดอาโทนิค

อริสโตเติลอธิบายว่าบันไดเสียงแบ่งออกเป็นสองพวกคือบันไดเสียงที่สื่อถึงความเจ็บสงบ ความมีระเบียบ บันไดเสียงดังกล่าวใช้กับพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะการเล่นดนตรีเพื่อเป็นการบูชาของเทพเจ้าอพอลโล และบันไดเสียงที่สื่อถึงความป่าเถื่อน ความสับสน ความอึกทึกรีกโครม บันไดเสียงนี้ใช้กับพิธีกรรมบูชาต่อเทพเจ้าไดโอนิซุส แนวคิดที่กล่าวถึงนี้ทำให้ดนตรีกรีกมีทั้งการแสดงออกถึงความซับซ้อนของท่วงทำนองจากการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในการแสดง²² ดนตรีกรีกยังถูกนำมาใช้ควบคู่กับการบรรยายเรื่องราวตำนานของวีรบุรุษกรีกที่สำคัญ รวมถึงยังถูกนำมาใช้ในการศึกษาของเด็กนักเรียนกรีกในสมัยนั้นเช่นกัน อริสโตเติลได้อธิบายว่าดนตรีมีอำนาจเหนือจิตใจมนุษย์อย่างมาก เขากล่าวว่าดนตรีเลียนแบบอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ฉะนั้น เมื่อมนุษย์ได้ยินเสียงดนตรีซึ่งเลียนเสียงอารมณ์ใดขึ้น อารมณ์มนุษย์ก็จะเกิดความรู้สึกคล้อยตามเสียง

ดนตรีนั้น ๆ ไปโดยปริยาย นักปราชญ์กรีกหลายคนยังเชื่อว่าถ้ามนุษย์ได้ยินดนตรีที่กระตุ้นอารมณ์ที่ทำให้จิตใจต่ำบ่อ ๆ ก็ทำให้มนุษย์มีจิตใจต่ำลงไปด้วย ในตรงกันข้ามถ้ามนุษย์ได้ฟังดนตรีที่ช่วยยกระดับจิตใจก็จะทำให้นั้นเป็นคนที่มีจิตใจสูงขึ้นเช่นกัน²³

ด้วยเหตุนี้เองแนวคิดของอริสโตเติลจึงส่งอิทธิพลต่อเพลโตและอริสโตเติลซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันว่าหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนควรประกอบด้วยวิชากีฬาและดนตรีด้วยเพื่อเป็นการยกระดับคุณค่าทางร่างกายและจิตใจ เพลโตกล่าวว่า การเรียนดนตรีอย่างเดียวทำให้เด็กเป็นผู้มีจิตใจอ่อนแอและอ่อนไหวง่าย การเรียนกีฬาอย่างเดียวก็นำให้เด็กเป็นผู้ที่มีอารมณ์ก้าวร้าวและไม่เฉลียวฉลาด เพลโตยังกล่าวเพิ่มเติมว่าดนตรีที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาไม่ควรมีท่วงทำนองลีลาที่ทำให้อารมณ์อ่อนไหว การสอนดนตรีควรใช้ทำนองดอเรียน (Dorian) และฟรีเจียน (Phrygian) ซึ่งเป็นการควบคุมอารมณ์ให้เด็กนักเรียนสงบนิ่งและรู้เท่าทันอยู่ตลอดเวลา²⁴ เพลโตอธิบายว่าท่วงทำนองดอเรียนและฟรีเจียนทำให้เด็กเกิดอารมณ์กล้าหาญและสุภาพเรียบร้อย²⁵ นอกจากนี้ เพลโตเชื่อว่าดนตรีมีอำนาจที่จะเปลี่ยนนิสัยของมนุษย์ แม้กระทั่งสามารถรักษาโรคภัยให้หายเจ็บได้ตามหลักการของฮิปปอส

5. บทสรุป

กล่าวได้ว่าดนตรีกรีกมีความสัมพันธ์ในเชิงบริบทประวัติศาสตร์ของกรีกมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ด้านศาสนา พิธีกรรม การศึกษาจนกระทั่งถึงปรัชญา ดังเห็นได้จากเครื่องดนตรีกรีกที่เข้าไปมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะการบูชาเทพเจ้าอพอลโล หรือกระทั่งการที่เด็กนักเรียนกรีกต้องเรียนหนังสือควบคู่ไปกับการเล่นดนตรีซึ่งเป็นค่านิยมกรีกในสมัยนั้น โดยนักปราชญ์กรีกมองว่าการเล่นเครื่องดนตรีเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เด็กเหล่านั้นโตขึ้นมาเป็นประชากรที่ดีในนครรัฐรวมถึงมีจิตใจที่เข้มแข็ง ความสำคัญของ

การศึกษาดนตรีกรีกยังอยู่ทำงานเขียนของอริสโตเติลซึ่งได้วางระบบการศึกษาดนตรีกรีกเอาไว้เป็นมาตรฐาน อีกทั้งงานของเขานั้นยังถือได้ว่าเป็นการวางรากฐานด้านการดนตรีให้กับโลกตะวันตกในยุคต่อมา

NOTES

- 1 Thomas J. Mathiesen, *Greek Music and Music Theory in Antiquity and the Middle Ages* (University of Nebraska Press, 1999), 12.
- 2 M. L. West, *Ancient Greek Music* (Oxford University Press, 1992), 122.
- 3 Reginald P. Winnington-Ingram, *Mode in Ancient Greek Music* (Cambridge University Press, 2015), 39.
- 4 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 253.
- 5 West, *Ancient Greek Music*, 339.
- 6 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 28.
- 7 ไพธากอรัสได้นิยามความหมายของตัวเลขกับศาสตร์ต่าง ๆ ดังนี้ เลขคณิตคือตัวเลขในตัวเอง (number in itself) เรขาคณิตคือตัวเลขในพื้นที่ (number in space) ดนตรีคือตัวเลขในเวลา (number in time) และดาราศาสตร์คือตัวเลขในพื้นที่และเวลา (number in space & time) ตามลำดับ
- 8 John G. Landels, *Music in Ancient Greece and Rome* (Routledge, 2000), 69.
- 9 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 29-30.
- 10 West, *Ancient Greek Music*, 212.

- 11 Landels, *Music in Ancient Greece and Rome*, 76
- 12 Ibid, 48-50.
- 13 Winnington-Ingram, *Mode in Ancient Greek Music*, 26-27.
- 14 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 319-321.
- 15 บันไดเสียง หมายถึง กลุ่มของระดับเสียงหรือตัวโน้ตที่นำมาจัดเรียงกันเป็นลำดับและมีระยะห่างของเสียงแตกต่างกันตามโครงสร้างของบันไดเสียงชนิดนั้น ๆ
- 16 Stefan Hagel, *Ancient Greek Music* (Cambridge University Press, 2016), 44.
- 17 Hagel, *Ancient Greek Music*, 20.
- 18 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 354.
- 19 Landels, *Music in Ancient Greece and Rome*, 114.
- 20 West, *Ancient Greek Music*, 248-250.
- 21 Winnington-Ingram, *Mode in Ancient Greek Music*, 27.
- 22 Mathiesen, *Greek Music and Music Theory*, 140-142.
- 23 Ibid, 152.
- 23 อริสโตเติลเป็นผู้ที่แบ่งทำนองของกรีกออกเป็น 6 แบบ. ได้แก่ ดอเรียน (Dorian) ฟิเจียน (Phrygian) ลีเดียน (Lydian) มิโซลีดียน (Mixolydian) ซินโทโนลีดียน (Syntonolydian) และ ไอโอเนียน (Ionian) ตามลำดับ
- 25 Hagel, *Ancient Greek Music*, 274.